

Kolejne zabieranie głosu w rozmowie (po angielsku *turn-taking*) jest jednym z podstawowych procesów charakteryzujących interakcję społeczną. Bez kolejnego zabierania głosu dyskusja nie mogłaby być określana jako przepływ myśli, uczuć i ocen pomiędzy rozmówcami. Z tej perspektywy może wydawać się nieco zaskakujące, jak niewiele prac naukowych zostało poświęconych dynamice zabierania głosu w dziedzinie psychologii małych grup społecznych. W popularnym podręczniku na temat dynamiki grupowej Forsyth'a (2009) fraza „turn-taking” nie pojawia się ani razu.

Istniejąca literatura na temat kolejnego zabierania głosu w grupie jest zdominowana przez prace dotyczące zjawiska partycypacji, tj. tego, jak często członkowie grupy odzywają się w trakcie interakcji i dlaczego różnią się chęcią do zabrania głosu. Znacznie mniej wiadomo o strukturze sekwencji zabierania głosu, czyli o tym, dlaczego i kiedy członkowie grupy mówią w określonej kolejności.

Projekt zakłada, że kolejność, w jakiej odzywają się mówcy, świadczy o tym, w jaki sposób koordynują się oni ze sobą, by osiągnąć wspólnie jakiś cel. W rozmowie może chodzić np. o wymyślenie nowego rozwiązania, podział zadań, poznanie się, czy po prostu o kłótnię. Spodziewam się, że na podstawie tego, w jaki sposób ludzie zabierają głos, można zgadnąć, o czym jest rozmowa. Określony sposób koordynowania się pozwala przewidzieć, jakiego rodzaju komunikatami wymieniają ludzie w danym jej momencie.

W pracy doktorskiej udało mi się pokazać, że dyskusje grup dochodzących do konsensusu mogą różnić się pod względem uporządkowania zabierania głosu. W dyskusjach, w których występuje często naprzemienne zabieranie głosu (ABA), temat jest bardziej kontrowersyjny, a w ramach tych wymian ludzie prowadzą „bitwy” na argumenty, co może doprowadzić do eskalacji konfliktu. Spodziewam się podobnych zależności w innego rodzaju dyskusjach. Na przykład sądzę, że w grupach prowadzących burzę mózgową uporządkowanie zabierania głosu będzie przypominało kółko (ABC) – każda kolejna zabierająca głos osoba będzie dokładała nowe informacje do poprzednich.

Głównym celem projektu jest zidentyfikowanie wzorców zabierania głosu charakterystycznych dla różnego rodzaju dyskusji i dla grup realizujących różne cele. Planowane są 3 badania empiryczne. W pierwszym postaram się wyodrębnić charakterystyczne wzorce zabierania głosu w grupach dyskutujących na różne tematy – rozwiązywanie problemu logicznego, zapoznanie się, generowanie pomysłów, deliberacja na kontrowersyjny temat. W drugim sprawdzę, czy samo ułożenie mówców w rozmowie może wpływać na treść dyskusji i zadowolenie jej uczestników. W badaniu trzecim przeprowadzę analizę dyskusji odbywających się na forach internetowych, starając się przewidzieć, o czym rozmawiają ludzie na podstawie struktury komunikacji. Dane uzyskane z badań analizowane będą za pomocą wyrafinowanych metod statystycznych, takich jak analiza sekwencyjna, analiza hierarchiczna, analiza sygnałów powracających i sieciowa analiza motywów. Rezultatem projektu będzie opisanie sposobów koordynowania się w grupie na podstawie sposobu zabierania głosu i treści komunikatów.

W metaforze Hackmana i Morrisa (1975) interakcja grupowa porównywana jest do gry w szachy, której nie można pojąć na podstawie frekwencji ruchów poszczególnych figur. Zrozumienie gry umożliwia dopiero poznanie sekwencyjnego uporządkowania kolejnych ruchów. Podobnie, aby pojąć sens interakcji grupowej, należy poznać uporządkowanie przechodzenia ze stanu do stanu i od wypowiedzi do wypowiedzi. Do metafory warto dodać zauważenie, że gra w szachy to nie tylko sama sekwencja ruchów graczy, lecz także cały kontekst gry: motywacje i umiejętności graczy, dostępne strategie gry, a w ramach samej rozgrywki: akcje ofensywne i defensywne, walka związana z opanowaniem pola, czy kolejne fazy gry. Gra składa się nie tylko z pojedynczych zagrywek i ripost, ale też wielorundowych manewrów graczy, które same w sobie mogą być jednostką analizy gry.

Przyjęcie takiej perspektywy na interakcję grupową narzuca konieczność badania nie pojedynczych wydarzeń interakcyjnych, lecz związków pomiędzy nimi. Podstawową jednostką analizy, którą przyjmę w badaniach, będzie nie pojedynczy człowiek i jego zachowanie, lecz wyłaniający się emergentnie wzorec interakcji, który organizuje zarówno formę, jak i treść wymiany informacji pomiędzy ludźmi. Poziom wzorec interakcji będzie wbudowany w wielopoziomowy model hierarchiczny grupy, uwzględniający zmienne z poziomu pojedynczej osoby oraz grupy jako całości. Realizacja projektu przyczyni się do rozwoju badań społecznych poprzez dopracowanie metodologii badania procesów emergentnych i trybów koordynacji w interakcji grupowej.

Literatura

Forsyth, D. R. (2009). *Group dynamics (5th ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth, Cengage Learning.

Hackman, J. R., Morris, C. G. (1975). Group tasks, group interaction process, and group performance effectiveness: A review and proposed integration. W: L. Berkowitz (red.), *Advances in Experimental Social Psychology* (t. 8, s. 47–100). San Diego, CA: Academic Press.